

l'accentuació: llavors es tracta generalment d'un cens pagat per uns béns concrets, sovint un cens emfiteùtic; *treudo* sovint en docs. que copio (1965) en el *Lucero* de Benasc: a. 1420 (cf. *treta forana* a TREURE); «bender o dar a *treudo*» (bis) i amb dret de retracte, *retro-treudo* a. 1451; «paga la villa de Castanesa ---, por el tedar en Vallibirna y Ardonés, un *treudo* perpetuo» a. 1469; «certificat plenariament de tot mon dret en --- totas cosas, dono a *treudo* perpetuo, ab comís, loísme o fadiga --- a vosaltre P. V. et P. Barabés --- dos molíns farinés», Isàvena, a. 1498 (Serrano Sanz, *Not. Doc. Hi. Ribag.*, 22); sense encloure'n el Baix Aragó: dos cops, «el *treudo* que han de pagar», a Íxar, a. 1611 (*Bol. Hi. Geogr. B.-Ar.* I, 78). Avui en tot cas s'hi ha traslladat l'accent, en el hiatus i diuen *treudo* 'impost que es pagava als frares (d'Alaó)' a Sopeira (*Congr. Ll. Cat.*, 421), *trêudo* a Gavasa (1956), el *trêudo* colle. 'les contribucions' Villanúa (Jaca, 1966).

No sembla que hàgim de dubtar (com ja ho veu Moll, *AORBB* IV, 10) que ve de l'antic *traüt* 'tribut' el mot modern *traüt* 'remor muniosa, eixordadora i trepidant', propi sobretot del Princ., i del qual no sé notícies anteriors a 1890, però està avalat, per damunt de tota sospita, per l'ús popular de zones rústiques i per tota mena d'escries amb lèxic d'intransigent primera mà: «tot en una paraula, respirava animació, *traüt* i festa», «per tota la casa regnava un imponderable *traüt* de gent', «enmig de la buydor i silenci que, després de tant *trabut*, van fer-se entorn de la Pilar ---»; «els pardals de la Rambla --- l'hora arribada, s'adormen tan tranquils, rient-se del *traüt* que encara ens dem en plena nit», NOLLER (*Vilanü* I, O. C., p. 41; IV, 72, O. C., 57; *Pilar Prim.*, 255; O. C. VIII, 184.2). «Aprofitant un moment de confusió y *trabut*, s'esmunyí felinament cap a la porta ---», VCatalà (*Cayres Vius*, 219).

Sovint en Coromines: «per al mateix Silèn, les bruïxes, que el *traüt* del carro, marxant per viarany mal afressats, esquivava, eren una realitat ---»; «aquell desori de converses atravesades, que solia llevar-se damunt la taula dels Bajaltes quan la família s'hi esgargamellava, a còpia de seguir cadascú la seva dèria, perforant a crits el *traüt* col·lectiu; i que, si feia pensar en el refetor d'una casa d'orats, donava nogensmenys una alegre sensació de salut i de força ---»; «al cap d'una estona, tothom reia a rialla batent, amb un desfici encomanadis ---, i va semblar com si el *traüt* dels esquejells fos també una rialla desfeta --- i fins les cases es possessin a ballar descaradament ---», Coromines (*Silèn*, VII i VIII, 98, 108 = O. C., 46b17; *L'Avi dels Mussols* XIV, O. C., 566b4).

I no menys en Maragall: «se trobava entremig de gents diferents, tan aviat en guerra, en *traut* salvatge, com en pacífiques cabanyes»; «amb quina tranquil·litat treballa el pobre minaire --- en el fons de la seva solitud, allunyat del *traut* que s'agita a la llum del dia, i animat --- pel seu amor a la pau» (*Ofterdingen*, 26, 91).

Deixant córrer com a ben improbable la idea que es tracti en l'origen d'un mot d'etimologia diferent —al-

teració de *trabuc*, *-bucament*, o de ATTRIBUTUM o del port. *trouvã* 'retró', cat. *turbó*, p. ex.— cal reconèixer que l'explicació del canal semàntic de l'alteració des del *traüt* 'tribut' medieval i vulgar al *traüt* 'brogit tumultuós' no és ben clara. ¿A través de la idea de la molèstia i depressió portades per la condició tributària? Sembla que el punt decisiu en el matís del mot és el que ens pot orientar: el caràcter de remor col·lectiva, multitudinària; i crec que des de la idea de 'aportació', passant per 'riuada d'una munió de gent que s'acosta' és com es va arribar al sentit de 'bonior' (procés aff al que uneix etimològicament aquests dos mots de significat ara diferent).

Justament hi ha testimonis del mot en escriptors de llenguatge tan realista com el mateix Coromines, en què el mot designa, ja no el brogit, sinó la massa de gent en moviment. Frase que Coromines usà igual dues vegades: «mentre el botiguer prenia la fresca, --- va veure venir un gran *traüt* de gent que cridava —Agafeu-lo!» (*El Poble Català*, 20-III-1921, article *Sant Fot-li, patró de la Ciutat*); «Es sent venir un gran *traüt* de gent» (igual en l'autògraf, *De Plaer* --- VII, p. 215). També NOLLER li donava el sentit de 'trasbals, tràfecs, maldecaps, angoixes, sofriments', arribant fins i tot a usar-lo en plural (cf. *tributs*) (en l'adjudicació d'un premi floreal): «no ens donà menys *traüt* --- la gramàtica», «dar-nos aquell *traüt* a favor seu», «no vulga saber les angúnies i *traüts* especials que, per si sola, ens ocasionà la impressió de la --- monografia», *Mem. Lit.*, a. 1896, 270, 284, 274.

I també (en var. *at-*): «Al sortir de la Garrotxa, empaytat per l'*atrabut* de gent que hi atragué ab les seves primeres malifetes, entrà per la comarca de Mieres --- A Brions assaltà y robà la rectoria, assassinant el Rector: el sometent li aixeca 'l coure, y ell li fa cara», MrnVayreda (*Puny.*, I, XII, 192 (152)); «la borinor anava vinguent més grossa: ja era com una *atrabut* lo que s'hi sentia» que *AlcM* cita d'un altre olotí, Pere Vayreda.

D'aquesta variant amb *a-*, veg. encara testimonis en el *DAG.*, s. v.; aquest gènere femení no està ben comprovat: no prou, en tot cas, perquè puguem fer-ne cas en la recerca, car s'explica massa fàcilment com a secundari (dissim. de *lo traüt*, tal com en *la u*, *la Donzell*); i simplement (o tot plegat), influència de *atribut*, i d'*atraure*, que hi hem vist combinat en la cita de Vayreda. És clar que tampoc no podem descartar la possibilitat que d'ATTRIBŪTUM, mitjançant la idea d'aportació (en massa), s'arribés a l'*atreüt* → **la treüt* i metaplasmes —*lo traüt*—, en sentir-ho com un femení antimorfòldgic.

En aquesta forma ho he sentit a gent pagesa de zones ben conservadores: el masover de La Cortina de Cladells (en solitària i alta vall de les Guilleries, de 63 anys i fill d'allà) em deia «no hi podria pas viure a Barcelona amb aquell *atrabut* que us atrona» (maig 1971), però també amb la forma general: «amb aquell *traüt*, jo no puc dormir a ciutat» alt Maresme (vella de 69 anys en un mas de St. Pere de Riu, filla de Santa Susanna, nov. 1971).